Başdan
HAFTALIK SİYASÎ MAGAZİN

Sahibi ve neşriyatı fiilen idare eden: Rıfat Ilgaz
Adres: Çemberlitaş, Cami S. No. 59

ABONE
Bir yıllık: 500 Kr.
Altı aylık: 250 Kr.
Fiatı: 10 Kr.
Dizildiği ve basıldığı yer: Osmanbey Matbaası

Cuma gün'eri çıkar siyasî Halk gazetesi 4 Şubat 1949 Yıl 1 - Sayı: 26

Halk Partisinde uyanma

Yazan: A. Nesimi

Devlet ve meslek idaresi üzerine, doğuda ve batında idareciler ve filozoflar bu güne kadar bir çok fikirler ileri sürmüşlerdir. Bütün bunların için de en enteresanı (Prens) adlı eserin müellifi olan Makyavel'in meslek idaresi hakkındaki tavsiyeleridir. Bu tavsiyeler arasında «Evvelâ parçala, sonra hükmet» prensibi kadar meşhur olan ikinci bir prensibi daha vardır: «Halkın yapılmasını ısrarla istediği işleri yapmamak.» Zira, halkın ısrarla istediği şeyleri iktidar yaparsa, bu takdirde, iktidar halkın arzularına ve isteklerine boyun eğmiş ve zaafını göstermiş olur. Halbuki iktidar, halkın isteklerine aykırı bir yol tutarsa bu takdirde halk, iktidarın çok kuvvetli olduğunu zannederek, iktidara karşı harekete geçmeğe cesaret edemez.

İşte bu sebeptendir ki, totaliter idareler, halkın istekleri ne kadar makul olursa olsun, kulaklarını tıkarlar. Bu suretle de iktidarın halktan korkmadığını, yani halkın isteklerine boyun eğmediği anlaşılmış olur.

Bizde de maalesef Halk Partisi yirmi beş yıldır, böyle bir yol tutturmuştu. Meselâ, biz mektep sıralarında iken, yüksek tahsil gençliğini saraya jurnal eden Kâzım Namı'yı, çıkarmakta olduğumuz «Birlik» gazetesinde «Bir numaralı gençlik düşmanı» olarak efkârı umumiyeye ilân etmiştik.

Bu yazının çıkmasından kısa bir müddet sonra, Halk Partisi Kâzım Namiyi mebuslukla taltif etmişti. Yine meselâ, Taksimde âbidenin karşısındaki umumî halânın kaldırılması için senelerce neşriyat yapıldığı halde, vali Üstündağ zamanında bu halâları, umumî efkârı hiçe sayarak kaldırtmamıştı.

Son günlerin en enteresan misali de, Demokratlardan Tahta Kılıç'a bir yumruk sallıyan Şeref Uluğ da, C. H. P. müfrıtlerinin Parti idare meclisine seçmeleridir.

***

Fakat, son devirlerde C. H. P nin bu makyavel metotlarından uzaklaşmakta olduğunu, halkın isteklerine mutavaat etmekte bulunduğuna şahit olmaktayız. Bundan ötürü de memnun oluyoruz.

Şöyle ki, (Başdan) da işçi meselesine dair yazdığımız bir seri yazıda işçi meselesinin 1 — İşçinin günlük âzami çalışabileceği müddet 2 — Günlük olarak asgari alabileceği yövmiye 3 — Mamul eşyanın âzami satılabileceği fiyat 4 — İşçinin bir günde çıkarabileceği asgari iş.

Faktörlerini bir arada inceleyecek bir iş kanunu yapılması gerektiğini ve bu hususu mevcut iş kanununda olduğu gibi Bakanlar Kuruluna bırakmanın doğru bulunmadığını uzun boylu izah etmiştik.

Şimdi gazetelerde okuduğumuza göre iş kanununda tadil projesinde bu

(Devamı 3 de)

Sabahattin Ali'ye

Sensiz ısıtmaya başladı toprağı bu sefer altın
gibi ışıklarıyle Nisan güneşi;
Yeni bir bahar var tomurcuklarda,
Dallar yeşerecek nerdeyse
Ama sen derin uykulardasın,
Duymuyorsun şırıltısını yanı başında akan derenin.
Gözlüğün kırık,
Bir tarafta katil bir sopa,
Bir tarafta Puşkin;
Artık o kitab birşey söylemez sana,
O rüzgâr esmez artık
Ve kan içinde bembeyaz saçların..

Geceler korkunç ve karanlık
Hüzünlü bir sessizlik çökmüş ormana,
Ayışığı Çıksa da nafile,
Artık gülümsiyemezsin,
Yıldızlar başka bir dünyada
Ve kan içinde Puşkin.

Dallar yeşerdi,
Koskocaman bir mevsim geçti üstünden bütün sıcaklığı ile,
Yağmur yağdı, kar yağdı,
Sen kalkamadın bir türlü yattığın yerden.

Bir varmış, bir yokmuş sanki Dünya,
Sahipsiz gibi hikâyelerin
Ama dostlar var arkada
vefalı dostlar
seni düşünecekler
karın ve kızın kadar.

Sabri SORAN

Hâdiseler — Fikirler

Tut kelin perçemiden...

A. Faik Karabudak

Memleketimiz, şu mâhud Marshall plânına girdiğinden beri, binbir sineğin kalkıp konduğu bir çanak süzme bala döndü. Gün geçmiyor ki, tümen tümen Amerikan hey'etle rinin tetkiki (!), alay alay İngiliz hey'etlerinin incelemesi (!) yüzünden kapılarımızı ardına kadar açıp en mahrem, en hususî köşelerimizi ağyare göstermiyelim..

Bu hey'etler arasında, ceridelerimize, resmen askerî durumumuzu "Teftiş" maksadı ile (ki bu hal aynen vâkidir. Geçenlerde gelen Amerika Harbiye Bakan Muavini, beyanatında "Teftiş" tâbirini kullanmıştı. Baştakiler, işin bu kertesine gözlerini yumup kulaklarını tıkarken, Abidin Daver Cumhuriyete yazdığı bir başmakalede bu sözü şiddetle reddetmiş; kelimenin herhalde yanlış tercüme edilmiş olabileceğini, aslının "Tetkik" olması gerektiğini belirtmişti. Halbuki ayni zat, Almanyaya gidişinde Frankfurt'ta gazetecilere verdiği başka bir beyanatta şanki ınadına -

(Devamı 3 de)

1946 yılında 21 Temmuz seçimleri (!) esnasında İspartada Demokrat partili Abdullah Demiralay adlı bir toprak derebeyinin, istismar ettiği köleler tarafından hiç edildiği hatırlardadır. Bu hâdise dolayısile İsparta köylerinde bir şiir yazılmış ve bestelenmiştir. Açlık ve sefalet karanlığında kendileri için doğacak güneşi bekliyenlerin türküsü ve halk fokloru bakımından ehemmiyetini takdir edersiniz.

BALADIZ

1946 nın yazında
Baladızın harmanları savrulur.
Demiralay toprağında tozunda
Ecel gelmiş kuşlar gibi çevrilir.

***

Hac z geldi ocakları bozuyor
Kimi vergi, kimi sorgu yazıyor
Can dayanmaz, kul canından beziyor
Böyle olursa demir kalmaz sivrilir.

***

Sulh olalım dediler de olmadı
Haber gitti, candarmalar gelmedi.
Beyde insaf, kulda sabır kalmadı
Kara toprak bey kaniyle yoğrulur.

***

Demiralay ağaların ağası
Katar katar olmuş giden devesi
Ispartada Baladızın ovası
Bir yanında Aksu gelir kurulur.

***

Akıl ermez şu feleğin işine
Ağa olmak paşa olmak boşuna
Bir gün gelir bir taş değer başına
İnsanoğlu bâki değil, devrilir.

Aziz Nesin anlatıyor

Altmış bin satan ve üç yüz bin okuyucusu olan bir mizah gazetesinin isimsiz bir muharriri vardır ki, fıkralarını, hikâyelerini kahkahalarla okutur. Esprileri, atasözleri ağızlarda dolaşır. Nükteleri tramvaylarda, vapurlarda, aile toplantılarında tekrarlanır.

Hangi gazeteden bahsettiğimi her halde tahmin ettiniz; Markopaşadan bahsediyorum.

Fakat bu muharririn kim olduğunu bulup çıkaracağınıza hiç de emin değilim. Onu pek az okuyucu biliyor. Eskiden evvelâ muharrir meşhur edilir, sonra yazıları tanıtılırdı, bu bir Bâb-ı Âli numarasıdır. Fakat şimdi iş değişti. Evvelâ yazısı, sonra kendisi tanıtılan muharrir ararsanız o da Aziz Nesin'dir ,

Azizi okuyucularına tanıtmak için bir konuşma yapmayı faydalı buldum ama, gelelim, onun boş zamanını nasıl yakalıyacaktım. Bu işin tepeden inme olması lâzımdı Önündeki bir yığın kâğıdı bir kenara iterek «dinle!» dedim. Ve sormıya başladım.

Rıfat ILGAZ

— Az zamanda mizah edebiyatında bir isim yapmak imkânını nasıl elde ettiniz? -

— Bunun hiç farkında değilim. Tevazu gösterdiğimi zannetme. Bir isim ve bir iş yaptığımın farkındayım, amma bunu nasıl yaptığımı anlayamadım.

Ben çocukluğumdan beri muharrir olmak isterdim. Daha ilk mektepte iken Bâbıâli'deki kitapçı dükkânlarının vitrinlerine saatlerce bakar, acaba ben de kitap yazabilecek miyim, benim kitabımı da benim gibi çocuklar böyle vitrinlerde seyredecekler mi? diye düşünürdüm.

Fakir bir ailenin çocuğu idim. Okumam için imtihanla bir yatılı mektebe girmeğe mecbur oldum. Bu mecburiyet içinde bulunduğumuz cemiyetin düzensizliğini ve içtimaî adaletsizliğini bana izah eden büyük bir ders idi. Böyle düzensiz kurulmuş cemiyetlerde kör ve sersem olan taliin, paralı hödükleri nasıl mevki ikbalı yükselttiğini hatırlıyarak hayatın gadrine uğrıyan kimsesiz çıplak insanları daima düşündüm.

Üç tesirin altında idim: Biri işte bu henüz teşekkül etmemiş ve mecrasını bulamamış olan ve kalbime daima bir kıymık gibi batan sınıf tezadı, ikincisi çocukluğumdaki muharrir olmak arzusu, üçüncüsü içimden nıyrılıp kurtulmak istediğim mecburiyet.

İşte bu tesirler altında hürriyetime kavuştum ve muharrir oldum. Doğrusu, bir mizah muharriri olacağım hiç aklımdan geçmezdi. Ben insanları hüngür hüngür ağlatmak isterdim. Olmadı

— Bizim bir mizah edebiyatımız var mıa

— Şüphesiz var. Hem öyle sanıyorum ki Türk mizahı, kökleri çok derin maziye ve geleneğe bağlı olduğu için, Dünya mizahının önündedir. Nasıl söyliyeyim, Türk mizahının bir asaleti de vardır. Meselü Amerikan mizahı gibi köksiiz değildir. Bizim mizahımız sabun köpüğü gibi gelip geçici değil, derin köklü kalsaoç ve düşündürücüdür. Bana kalsa, dünya san'at piyasasına sürebileceğimiz ve övünebileceğimiz, yalnız mizah edebiyatımızdır. Meselâ Nasrettin hocamız, Bektaşi fıkralarımız, karagözlerimiz beynelmilel olmuştur. Ama Nedim, Nef'î, Nabi beynelmilel birer kıymet midir? Hattâ Mevlâna Fuzulî bile Karagöz kadar geniş mikyasta hudutlarımızı aşamamış, insanî bir kıymet alamamıştır.

— Senin mizah anlayışının eskilerden ne farkı var?

— Eskiler deyince neyi kastettiğiniğ anlaşılmalıdır. Siz eskiler deyince, meşrutiyetten bu yana sürüklenenleri kastediyorsanı, aramızda çok mizah anlayış farkı vardır. Bilhassa meşrutiyette ve o devirden sonra arka arkaya sonbaharda dökülen hasta yapraklar gibi ve yekûnu yirmiyi geçen mizah gazeteleri, Türk mizahını dejenere etmiştir. Bunun iki sebebi vardır. Biri, bu gazetelerin bir kısmı, birçok gazetelerimizde olduğu gibi, Ermeni vatandaşların elindeydi. Fakat daha mühimi, o zaman Türkiye garp fikir alemine açıldığı için, mizahta da Avrupa'yı çok kötü şekilde taklide bazlamıştı. Malûm olduğu üzere, burjuva demokratik inkilâbını yapan Avrupa memleketlerinde mizah anlayışı, paralı burjuvaziyi eğlendirmek, hoşça vakit geçirtmek manâsına anlaşılıyordu. Mizah muharriri bir meddah, kukla idi. İşret sofralarında ensesi kalın efendilerin yağlı göbeklerini hoplata hoplata güldürmek için, para ile tutulmuş gıdıklama uşakları idi. Işte mizah namına, memleketimize giren bu oldu. Ve bu mizah herkesin bildiği gibi son senelere kadar memleketimizde devam etti ve ediyor. Bu arada, Türk mizah an'anesinden ayrılmıyan fakat onu zamanın şartlarına göre olgunlaştırıp geliştiren bir Ali bey, bir Hüseyin Rahmi, bir Osman Cemal yetişti ki, bunlar son yarım asırlık mizah edebiyatımızın niyrengi noktalarıdır. Ben fikrî anlayışımda olduğu gibi, mizahta da, milliyetçi ve beynelmilelciyim, yani böyle olmağa çalışıyorum. Meselâ Karagöz, her manâsiyle tam bir Türkten, fakat o kadar insanîdir ki, bütün insanların malıdır. Bir bakıma mizah ta şiir gibidir; tercümesi, tersine çevrilmiş kanaviçe gibidir. Mizah, bir milletin karakterini taşıyan en iyi örnektir. Meselâ bir Bernard Shaw, bir Marc Twain, bir Zoşçenko bizi bir Hüseyin Rahmi kadar tatmin edemez. Ama yine severiz, yine okuruz.

Mizah deyince ben bir kelime içinde satır, hiciv gibi manâları da alıyorum. Zannederim ki, mizahtan ne anladığımı anlatabildim.

Biraz boyumdan büyük lâf ama, bugün mizah muharriri geçinenleri mizah muharriri saymıyorum. Onlar büyük fıkra mizah muharriri değillerdir. Asaleti ve mazisi olan Türk mizahını onlar Avrupanın bahsettiğim burjuva mizahı ile çiftleştirip piçleştirmişler ve dejenere etmişler. Keşke hiç mizah yapmamış olsalardı. Bize mizah vadisinde hiç te iyi örnekler veremediler.

— Hiçbir mizah gazetesi Markopaşanın sürümünü elde edeme n.

Sizce bunun sebebi nedir?

— Evet... Markopaşa bir defa başka başka isimler altında 36 sayı çıktı. Şimdi de 12 sayı çıktı v çıkmakta devam ediyor. Yani hepsi 48 sayı, topu topu devamlı olarak bir sene çıkmış demektir. Markopaşa 60 bin satan bir gazete idi. Simdi çok tazyik yapıldığı için Anadolu'ya gönderemiyorum, maalesef 45 bin satılıyor. Malûm olan şartlar ortadan kalksa ve gerçek demokrasi Türkiye'ye gelse, Markopaşa mübalâgasız yüzbin satar. Şimdiki halde 45 bin sattığına ve her gazeteyi en az beş kişi okuduğuna göre, demek ki Markopaşa'yı her hafta esn az iki yüz binden fazla insan okuyor demektir. Türkiye'deki okur yazar nisbeti Amerika'daki ile mukayese edilirse, b urakam, Amerikada milyonlar basan gazetelerden daha yüksektir . Markopaşanın bu kadar çok satılışının sebepleri şunlardır:

a — En basit köylüden, Cumhurbaşkanına kadar herkesin anladığı ve kullandığı dille yazıyor;

b — Mizahta, geleneği olan Türk mizahından ayrılmadan zamanın ileri şartlarına uymıya çalışıyoruz; -

c — Doğru, ileri ve gerçek olan bir fikre yani geniş halk kitlesinin menfaatlarına dayanıyoruz;

ç — Yapmacığa ihtiyaç görmüyoruz; fikirlerimizde samimiyiz,

Bir sebep daha var ki onu şimdilik söylemem,

Bütün bu söylediklerim bir sır değildir, bunu herkes biiir ama...

— Mizahtaki başarınızı nelere borçlusun?

— Bir günün içine, bir haftalık iş sıkıştırmama; Yardımını esirgemiyen kıymetli arkadaşlarıma, Bir halk çocuğu olmama, Ben yedi sene askerlere ders berdim, Hayatta en büyük zevkim, sağını solunu bilmiyen askerlerimin, iki se

(Devamı 4 ncü de)

Hocam Sabahattin Âli

Yazar: Saim Bağdallı

Ben yarım papuçlu, yırtık kısa pantolonlu fakir bir orta mektep talebesiyken o bizim Almanca hocamızdı,

Sabahattin Âli'nin boyundan posundan, gözlerinin renginden ve daha o zaman henüz beyazlaşmamış saçlarından bahsetmeme lüzum var mı?

O maddî varlıkları ile değil manevî değerleri ile tarihin malı olmuş bir insandır,

Her yazısında, her sözünde ve her hareketinde ince ve keskin zekâsının nurları parlıyan bir insan, İşte Sabahattin Âli...

Çok iyi hatırlıyorum, O ne kadar kudretli bir muharrir idiyse o kadar da iyi bir hocaydı, Öğretmesini ve çalıştırmasını bilen, aldığı parayı hak etmiye çalışan bir hoca,

Sabahattin Âli'nin muharrirliği nasıl sıcak odalarında yarınlarından emin oarak, keseerinden ve gönüllerinden başka bir şey düşünmeyen insanların renkli ve ışıklı salonarda geçen ahlâksızlıklarını nezih aşklar olarak tasbir etmiye çalışan veya işkembelerinin dolması mukabilinde efendilerine medhiyeler yazan (sözüm ona) san'atkârların muharrirliğine benzemezse hocalığı da haftanın 4 günü mektbin semtine uğramıyan iki günü de sınıfa sarhoş gelen koltuk sahibi kodamanların hocalığına benzemezdi,

Beyaz saçlarının süslediği kafasının içindeki muazzam zekânın sahibi Sabahattin Âli mücadeleci bir insandı, Ben onun rahat yatağında öldüğünü duysaydım bu ölümü ona yakıştıramazdım, Sabahattin Âli'ye fikirlerinin müdafaası sırasında şehit olmak yakışırdı, Bununla beraber ona kıyan hain ve alçak el bu muazzam insan için insanlığa yakışmaz bir ölüm çeşidini intihap etmiştir,

Muhakkak ki Sabahattin Âli'nin nurlu zekâsı ve san'atkâr kalemi kaatili kadar aşağılık bir insan tipini düşünebilir ve yaratabilirdi, Fakat eminim ki o ışık saçan zekâ Sabahattin gibi bir ölünün arkasından küfürler savuracak kadar küçülecek insan tiplerini düşünemezdi,

Fikir düşmanı mürteci kalem sahipleri sevinsin, Kafasıyla yaşıyan Sabahattin Âli kafasında öldürülmüştür, Fakat o, Türk edebiyatının ve fikir hayatının öyle ileri bir insanıydı ki yüz yıllarca ilerisini aydınlatıyor,

İnsan âşıkı ve insan yaratan hocamın ölüzüne inanasım gelmiyor, Çünkü o ölecek insanlardan değildi dostlarım,

TUT KELİN PERÇEMİNDEN

(Baş tarafı 1 de)

yine "Türkiyedeki askerî müesseseleri teftiş ettiğinden" bahsetti..) geldiklerini söyliyenler olduğu gibi, içlerinde Türkiyeyi kendi evi farzedecek kadar konuşmasını bilmiyenlere de rasgeliyoruz.

Okuyucularımız hatırlıyacaklardır: Geçen hafta, memleketimizde bir müddetten beri bulunan İngiliz Maliye Hey'eti ile Hükûmet arasında malî bir anlaşma imzalandı.

İngiliz hey'etinin reisi İstanbulda, gazetecilere bir beyanatta bulundu.

Şimdi, İngilterenin otuz küsur memleketle olan malî münasebetlerini düzenlemeye memur edildiği söylenen Sommerville Smith'in bu beyanatını «Cumhuriyet» gazetesinden aynen okuyalım.

Sual: 'Bu günkü gazetelerde, Büyük Britanya hükûmetinin Türkiye lehine 8 milyon dolar tutarında sterlin kredisi açacağına dair bir ajans haberi çıkmıştır, bunun hakkında bizi tenvir eder misiniz?

Cevap :Bu haberi ben de okudum Fakat haber, gazetelere maalesef yanlış aksetmiştir. Mevzuubahis olan kredi değil, İngiltere hükûmetinin, Marsall plânı mucibince yapmakta olduğu yardımdan Türkiyenin payına düşen bir bağıştır. Biz bunun karşılığında Türkiyeden bır şey beklemiyoruz. Bu husus hakkın da dün Ankarada, Türkiye adına Fuat Carım, İngiltere adına da ben, bir mukavele imzaladık.

Tekrar ediyorum: Türkiye ye verilecek olan 8 milyon dolar tutar ndaki İngiliz l.rası, borç değil bağıştır.,,

"Şimdi de, ayni zatın, bir gün sonra yani 28/ oc k/ 1949 günü yaptığı basın toplantısındaki sözlerini yine "Cumhuriyet„ den görelim:

Türkiye, bugün Marshall plânına dahil memleketlere yirmi sekız buçuk milyon dolar borçlu vaziyettedır. Bu taahhüdüne mukabil, Marshall plânına dahil memleketlerden alacağı ancak sekiz buçuk milyon dolardır. İngilterenin, aynı plân gereğince 16 devlete vermeği taahhüt ettiği paradan Türkiyenin hissesine düşen mik tar sekiz milyon dolar kar şılığı sterlindir. Netice olarak Türkiye de halen on iki milyon dolar borçlu durumdadır. Bu borçlar veya alacak arın karşılığı para değil, maldır.

Bu bahiste ortaya atılan iddialara göre, Türkiyenin bugün borçlu duruma düşmesine sebep olarak, bir sene evvel elinde bol m ktarda bulunan sterlinleri gelişi güzel sarfetmesi gösterılmektedir.

bugün her memleket sterlin aramaktadır. Eğer Türkiye bu, sterlinleri, muhafaza etseydi, bugün belki de Marshall plânına dahil devletlerden alacağı mikdar daha fazla o'urdu.

Aylardanberi Türkiyede bulunuyoruz. Hey etimiz esas itibarile malî bir hüviyet taşımakla beraber, bizimle gelen iki iktisad mütehassısı Ticaret Bakanlığımızla uzunboylu müzakerelerde bulundular. Fakat, maalesef arzu edilen bir netice alamadan İngiltereye döndüler. Çünkü, geldiğimiz zaman mevsim, ticaret bakımından, ölü idi. Türkiye, mallarını başka pazarlara bağlamıştı. Bu itibarla, ticaret hey-etimiz, Ticaret Bakanlığının göstermtş olduğu bütün kolaylıklara rağmen ancak pazarlarımızdaki mal ların kalite ve miktarını tesbit ederek elleri boş döndü. Ben de bu kadar karışık bir mesele üzerinde sizleri yormak istemedim. Fakat ne yapalım ki, Marshall plânının tatbik kabiliyetini dünyada bilen bir kaç kişidir.»

Ve şimdi de aziz okuyucular, 30/ocak/ 1940 da Anadolu Ajansınca yayınlanan, Tic ret Bakanlığımızın bu mevzu üzerindeki açıklamasını yine «Cumhuriyet» den okuyalım :

"İngiliz hazine Müsteşarı Sommerville Smith'in bazı İstanbul gazetelerinde çıkan beyanatında İngiltere renin Türkiyeye yapacağını bildirdiği 8 milyon dolarlık bağışın hangi ekonomik sahalarda kullanılacağına dair sorduğumuz bir soruya Ekonomi ve Ticaret Bakanlığından yetkili bir zat, Sommerville Smith'in bu beyanatını görmemiş olduğunu söylemiş ve Sommerville Smith gibi resmi bir şahsiyetin böyle vâki olmayan bir bağışı, bağışmış gibi göstermesine ihtimal vermediğini, çünkü İngiltere hükûmetinin Türkiyeye bir santim dahi bağışlamamış bulunduğunu bilhassa işaret ederek sözlerine şöyle devam etmiştir :

Sommerville Smith de bilir ki tiraj hakkı demek bağış demek değildir. Tiraj hakkı iki devletten birinin diğerine tanıdığı bir kredi kaİkıdır. Bir nevi klıring sistemine benziyen son anlaşmalarda Türkiye bilfarz Almanyaya (bizon) 13 milyon dolarlık tiraj hakkı tanıdığı gibi, İngiltere de Türkiyeye 8 milyon dolarlık bir tıraj, yani kredi hakkı tanımaktadır. Bizim hatırımızdan hiç bir zaman Almanyaya (bizon) bu 13 milyon doları hibe etmek geçmemiştir Hâdiseyi müşahhas olarak ele alırsak Türkiye gibi İngiltereye nisbetle iktisaden çok zayıf bir millet dahi İngilterenin Türkiyeye açtığından 5 milyon dolar gibi fazla bir meblâğı kredi olarak Almanyaya (bizon) açmıştır.

Marshall yardımı proğramı gereğince Avrupa memleketleri arasında şimdiye kadar yapılan ve bundan sonra yapılacak ticaret anlaşmalarında ithalât ve ihracat için konan fonların birer kredi olduğu malûmdur. Ancak karşılıklı olarak açılan bu kredilerin artık krediyi açan memlekete ödenmiyeceği de Marshall yardım programının umumî veçhesine aifen söylenebilir.

Yaptığımız tahkikata göre, Türkiye, Avrupalılararası tediye programı gereğince şimdiye kadar bizon Almanyasına 12, Yunanistana 13, Danimarka ve Almanyanın Fransız işgal bölgesine 1,5, Norveçe de yarım milyon, ceman 27 milyon dolarlık kredi açmıştır. Bu krediye istinaden Türkiyeden ihraç edilecek malların karşılığı bu memleketlerden aranmıyacaktır.

Diğer taraftan öğrendiğimize göre, şimdiye kadar İngiltere 8, Belçika 4, İtalya 3, İsveç 1, Hollanda 500 bin dolarlık malı Türkiyeye karşılıksız ihraç edeceklerdir.

Marshall yardım programı bunları bir nevi hibe haline sokmaktadır. Programdan yardım gören devletler, yukarıda gösterilen miktarlar tutarında malları kendi aralarında karşılıksız olarak mübadele etmeğe mecbur tutulmuşlardır.,,

Bir Haftalık Türk Basını

Yeni fikirden korkanlar

Yeni çıkmağa başlıyan Yaprak isimli sanat ve fikir gazetesinde, Sabahattin Eyüpoğlunun "Üç Yol„ başlıklı yazısında, şunlar var:

Dünyayı tanımağa tanzimatla başlamışız. Küf bağlamış, içine kapanmış medeniyetimize dünya varlığını zorla kabul ettirmiş. O gün bu gündür, bizden habersiz gelişmiş olan Batı Medeniyetini tanımağa çabalıyoruz. Zaman zaman duraksamalar olmuş, şunu bilmekte zarar bunu bilmekte kâr var diyen imkânsız ayırmalara girişmişiz. Sonunda anlamışız ki bilmek ancak toptan olur ve zarardan kaçmanın da tek yolu bilmektir. Öyle ise, ister yanıbaşımızda ister dünyanın öbür ucunda, olup biten her şeyi bileceğiz; birazını sen birazını ben öğrenip milletimize söyliyeceğiz; dünyada sevmediğimiz, yurdumuzda görmek istemediğimiz gele ek, gören k, düşünce, inanış, rejim mejim ne varsa hep sinden, yani insan oğlunun cümle hal erinden haberimiz olacak. Elbet bu bilgilerden içimize aşılar, ge leneğe benzer bir ateş düşecek; bundan telâş edenler ya milletimizin yaşama gücüne inanamıyorlar, ya bilginin şifa verme gücüne. Dünyayı tanıma gayretimizi sınırlandırmak istiyenler kendi akıllarını koca milletin aklından üstün tutan ve çok defa eski bir şekil değiştirmek istiyenlerdir. Onlar istese de istemese de dünya, bütün değerleri ve meseleleriyle milletimizin şuuruna şarıl şarıl akacaktır.

Başdan :

Sabahattin Eyüboğlu, bir parçasını aldığımız bu yazısı ile, yeni fikirlerden korkup, kapısını bacasını kapayanlar, ağır başlı bir şekilde ağızların payını vermiş bulunuyor. Hudutlardan içeri gazete, kitap sokmayanlar, halâ kitap toplayan, gazete toplayanlar acaba ne buyuruyorlar ?

Halk partisinde uyanma

(Baş tarafı 1 de)

hususu nazarı itibara alın maktır.

Bundan dolayı, Cumhuriyet Hükûmetini takdir ve tebrik ederiz.

Gazetelerde okuduğumuza göre, yeni vilâyetler kanunu projesinde köy idaresinin mahallî halklara bırakılacağı ve jandarma tahakkümünün köyden çıkarılacağı, meslekî birlikler, (sendikalara) köylü mallarını koruma heyetlerine çok geniş salâhiyetler verileceği yazılmak adır.

Şimdi de, Gazetelerde yeni kabinenin memurin muhakemat kanununda esaslı tadi ler yapılacağını bu tadillerin, Beşer mecmuasında yazdığımız gibi memurlar muhakemesi için savcılığın idare meclisi ve diğer formaliteler lüzum kalmadan re'sen davâ açılabilmesi noktasını da ihtiva ettiğini okuyoruz.

Ayrıca mevcut Anayasa nın konvansiyon ruhunun giderilmesi, kuvvetler birliği esas yerine kuvvetlerin ayrılığı prensibinin kabulü «Gün ve Gerçek» der gilerinde uzun boylu izah edilmişti Şimdi C.H.P nin de bu tezleri benimsedığıni memnunlukla karşılıyoruz.

Şimdi de Faşist Macar kanunundan mülhem ve Peker eliyle ağırlaştırılmış bulunan matbuat kanunu ile seçim kanunlarının değişeceğini gazetelerde okuyoruz.

Biz, esas itibarile geniş halk kitlesine faydalı olabilecek bir hareketi, kimden gelirse gelsin, desteklemeği şiar edinmiş bulunuyoruz.

C. H. P. nin bu hareketlerile, 25 yıl devam eden Makyavel siyasetinden uzaklaşmış ve halkın teveccühünü kazanmak yolunu tutmuş olmasını Türk milletinin istikbali için bir fali hayır telâkki ediyoruz.

Bu mevzu üzerindeki fiki lerimiz ile, gerek İngiliz Ticaret Hey'eti reisinin beyanatı, gerek bizim Ticaret Bakanlığının açıklaması arasındaki aykırılık ve birbirini tutmazlıkları gelecek sayımızda izaha çalışacağız...

Aziz Nesin anlatıyor

(Baş tarafı 2 de)

nelik didinmeden sonra terhislerindeki fikrî inkişaflarını görmekti, Hayatta bir insan için bundan büyük zevk olabileceğini bilmiyorum, Şmdi bu zevkten mahrum olmak hayatımın en büyük ıztırabıdır, Bunu çıkarmakta olduğum, Markopaşa ve Başdan ile tatmine çalışıyorum,

— Yazılarını nasıl yazarsın ?.

— Nasıl olsa yazarım. Hapishanede de, karanlık hücrelerde, kelepçeli, yatakta, kurşun kalemle, mürekkeple..... Kâğıda, paket arasına... En iyi yazılarımı ençok kızdığım ve çok sıkıştığım zamanlar yazarım. Ençok beğenilen yazılarımı, başımda azrail gibi dikilip yazı isteyen müretteplerin karşısında yazdım.

O senin dediğin muayyen şartlar içinde, masa başında, sıcak odada, tok karınla yazmak bize nasip olmadı. Pekte özenmiş değilim hani, Müsvedde yapmadan yazarım ve yazdığımı bir kere bile okumam Çünkü vakit olmaz. Bu benim yazılarımın en büyük kusurudur. Yazılarımı su içer gibi yazarım.

— Ençok hoşuna giden yazı ne?

— Lisede talebe iken bizim mektepte bin kadar lebe vardı. Aşağı yukarı bunların beş yüzünün mübalâğasız aşk mektuplarını ben yazardım. Mektuplarım çok tesirli olur, derhal arkadaşlarım aşklarında muvaffak olurlardı.

Son sınıfta iken ben de bir kıza tutuldum İlk ve son aşk mektubumu bu kıza yazdım. Ençok beğendiğim bu yazımdır. Kız mektubumu alınca benimle ebediyen konuşmadı ve her gördüğü yerde alay etti. Bu mektubumun müsveddelerini senelerce sakladım. Polisler evimi bilmem kaçıncı defa aradıklari zaman evraklarım arasında bu mektubu da götürdüler ve iade etmediler. Bayılırım bu mektuba, bir rezalettir.

— Mizah yazıları yüzünden başına gelen en acıklı vak'a?

— Bır espriyi anlamak, bence espriyi yapmaktan daha büyük zekâ işidir. Yaptığım mizahtaki espriyi anlamayıp, yüzüme bön bön bakanlar, hayatımın en acıklı vak'alarını yaratırlar.

— Mizah yüzünden başına garip, gülünç vak'a geldi mi?

Sıkı Yönetim beni Bursaya sürgün olarak gönderdi. Kahraman Bursanın kahraman halkından, hiç bir kahraman Bursalı, üç ay zarfında benimle konuşmak cesaretini gösteremedi. Umacı gibi yaşadım. Dağcılık kulübüne gidiyordum. Benim oturduğum masanın etrafındaki masalar, derhal boşalıyor ve etrafımda boş masalar olduğu halde, kimse gelip oturamıyor, yeni gelenler ya ayakta duruyor, yahut dönp gidiyorlardı. Böyleleriyle üç ay Bursada kendi kendime alay ettim. Hele bazı tanıdıklar, ahbaplar sokak aralarında, kendilerini kimsenin görmiyeceğine emin oldukları zaman, şöyle bir medeni cesaret (!) gösterip kaşlarile gözlerile selâm işareti yapıyorlardı ki, beni katıla katıla güldürüyorlardı.

Aşağı yukarı mizah yüzünden hayatımın en neşeli zamanı Bursada geçti. Üç gün aç kaldım. Üçüncü günün gecesinde de sokakta kaldım. Müthiş bir soğuktu. Lâpa lâpa kar yağıyordu. Ne güzel gece idi o... Ertesi gün Bursanın meşhur Bat pazarında hattaniyemi satarken, herifin biri beni kazıklamak için dil dökmesi kadar hoşuma giden hâdise olmamıştır.

Sonra bir gün bir adam haber göndermiş: «Aziz Nesinle görüşmek istiyorum» demiş. Beninle görüşmek için müthiş plânlar, gizli yollar, neler, neler hazırlamış. Sankı bir haydut dağdan iniyor. Neise adamın yanına gittim. Bu adam, beni getiren arkadaşa, bana hiç metelik bile vermeden,

— Nerde Aziz Nesin? Diye sordu.

Muzip arkadaşım,

— Kendisi gelmedi, oğlunu gönderdi diye beni takdim etti. Adam, «sizin peder beyi görmek, hürmetlerimi takdim etmek istiyorum Sizin peder bir kahraman, sizin peder bir dahi... Sizin peder ..» diye atmağa başladı. Sonra arkadaşım

— İşte Aziz Nesin bu, deyince, adam bir şaşırdı, beni öyle ufak tefek görünce o kadar sefiyetle,

— A... Dedi, ben de bir adam zannetmiştim. Meğer herif beni deve zannediyormuş.

Mamafih bu acıklı vakalardan hangi birini söyliyeyim? Bütün hayatım acıklı bir vaka içinde geçiyor. Bunlardan biri de şudur.

Bir zamanlar bu yazıları kendim yazdığıma polisleri inandıramazdım, şimdide yazmadığıma inandıramıyorum.

Vatandaş Dertleri?..

Tekel İdaresinin Cibali Kutu Fabrikasında diktatöryasını kuran halk partili bir işçi mümessilinin marifeti

Zayıf, renksiz bir vatandaş Halindeki tereddütten, kansızlığından bir işçi olduğu belli. Evvelce Toprak ofiste ambar memurluğu yapıyormuş. İki sene çalıştıktan sonra tensikata tâbi tutmuşlar. O da Tekel Bakanına halini arzetmiş Bakanın delaleti ile, Cibalideki kutu fabrikasına işçi olmuş.

— Günde on bir buçuk saat çalışıp, ancak, 210 kuruş kazanabiliyordum. Bu para ile üç kişi geçinmiye çalışıyorduk diyor.

Düşünüyorum: üç kişi, on bir buçuk saat ve 210 kuruş... günde adam başına yetmiş kuruş düşüyor.

Nihat Cebeciler ismindeki bu işci, bir gün bir arkadaşı ile, hususî bir meseleden kavga ediyor. Bir usta zabıt yapıyor, ve her iki işçiyi kapı dışarı ediyorlar. Kendisine her hangi bir yazı tebliğine bile lüzum görmüyorlar.

— İşçi mümessiliniz yok mu? diye soruyorum.

— Var, diyor, Süreyya Birol isminde bir işçi mümessilimiz var. Halk partisinin adamı Hem mümessil, hem Spor kolu başkanı, hem de kantine bakıyor.

— Niçin seçtiniz ?

— Kim seçti? Siz seçimlerin nasıl olduğunu bilmiyor musunuz? Bir az duruyor sonra.

— Kantinden bize yardım olsun diye taksitle mal satarlar. Meselâ şekerin kilosu her yerde 198 kuruş iken kantinde iki liradır.

— Almayın.

— Nasıl almıyalım, borca alıyoruz. almayıp ta ne yapalım? bir defa adama, kaplar kalaysız, zehirleneceğiz diye şikâyet ettim. "Bakarız evlâdım„ dedi, hâlâ bakacak.

Bizim bir de sendikamız var. Eskiden ayda 25 kuruş keserlerdi. Şimdi 50 kuruşa bindi.

— Bu paraları ne yaparlar.

— Beş yüz kişi vardır. hepsinden alırlar. Hastalanıp ta evinde yatanlara verirler Hastalanmak ta bir meseledir. Neren ağrırsa ağrısın, hangi hastalığa tutulursan tutul, doktor yalnız bir tek ilaç verir: aspirin, yalnız bu ilâcı üğrenmek için bu kadar sene okuyan doktora insan acır.

Nihat, kavga etmekle hata ettiğini kabul ediyor, fakat diyor, böyle küçük bir kabahat için adamı koğmak mı lâzım?

Düşündüm taşındım, zavallı Nihat Cebecilere ne yapabilirdim. Kendisine bir dilekçe yazarak, Çalışma Bakanlığı Bölge müdürlüğüne gönderdim. Kendisine.

— İş Kanunu sarih bir şey yapamayız, demişler. Hükûmete şunu bildirelim ki, bu bir şey yapamadıkları işçiler çoğalırsa, onlar işte o zaman bir şeyler yapabilirler.

Baroya şikâyet ettim, Savcılığa müracat ettim, Bakanlığa baş vurdum, yine ses yok.

Bitkin ve bezgin halde içeri girdi, halinden, her vatandaş gibi onun da sayılamıyacak kadar dertli olduğu belli idi.

Kendisi Elektrik idaresinde işçi imiş Evvelâ malum olduğu üzere, geçim derdinden, çok çalışıp az kazandığından şikâyet etti. Sonra asıl derdini anlatmağa başladı:

Bize babamızdan bir arsa miras kalmıştı. Son ümidimiz o idi. O arsayı satıp, birkaç kuruş sermaye ile, kendi başımıza hayatımızı kazanmağa uğrasacaktık. Arsaya bir de müşteri bulduk. İş miras muamelesinin tekemmülüne kaldı. Bir avukat bulduk, avukat bizden beş bin lira istedi. İki bin beşyüz peşin üst tarafı da dávanın sonunda. Yüzde yüz kazanılacak bir dava olduğu için biz arsayı alacak olanlardan kaparo olarak beş bin lirayı aldık. Tek işimiz çabuk görülsün diye, hepsini birden avukatımıza verdik. Meğer biz ne yapmışız. Bizden avukat parayı alırken "en geç iki ayda işiniz tamam„ demişti. Tam iki sene oldu, hala iş olacak.

— Belki hukuki manialar çıkmıştır, avukat ne yapsın? Diye sordum.

— Hayır, işi savsattı, dedi.

— Nereden biliyorsun?

— Elbette biliyorum. Evvelâ satışın yapılabilmesi için, eski vergilerin verilmesi lâzım geldi. Biz verelim dedik. Avukat itiraz etti. Güya vergiyi indirecekti. İşte bu yüzden bir sene uzattı. Sonra da dosyalar kayboldu dedi. Altı ay dosyalar arandı, bulunamadı. Sonra ben gittim, elli lıra masrafla bir günde dosyaları buldum.

Sonra bütün bunları avukatın bilmesi lâzım gelirdi. İki senede olmayacak işi, iki ayda yaparım diye bizi kandırmaması idi.

— Peki ne yaptınız siz?

— Evvelâ Baroya şikâyet ettik, ses çıkmadı. Sonra Savcılığa müracaat ettim, altı ay oldu, oradan da ses yok. İstidanın numarası 6387 - 948 dir.

— Yapacak başka bir şey kalmadı. inşallah işiniz olur dedim.

— Siz de beyim dedi, şimdi alacaklı da vazgeçti. İki sene bir alacaklı bekler mi?